

Verslag excursie Slikken van de Heen -24 juni 2023

Ruud Jansen, Frank van Nunen, Oscar Vorst, Ton de Goeij,
Albert Dees, Jan Muilwijk, Arno van Berge Henegouwen,
Tim Faasen, Jan Wieringa & Anton Threels

De extra excursie van juni 2023 ging naar de Slikken van de Heen (Figuur 1). Het Zeeuwse Landschap had ons een vergunning verstrekt met de voorwaarde dat we vanwege het broedseizoen niet te ver van de paden vandaan zouden gaan. Dit gaf ons gelukkig nog voldoende mogelijkheden om een klein deel van dit enorm grote natuurgebied op kevers te inventariseren. Het was een droge zonnige dag met een temperatuur van rond de 21 graden.

Figuur 1. Slikken van de Heen. Foto Oscar Vorst

De Slikken van de Heen op Tholen is ontstaan uit zandplaten, slikken en schorren in het Volkerak die, nadat in 1987 de Philipsdam tot stand kwam, niet meer aan getijdewerking onderhevig waren. De oorspronkelijk zilte bodem is door regenwater sterk verzoet. Er kon na de afsluiting een grazig, halfopen landschap ontstaan met voormalige getijdengeulen, struwelen en bosjes. De voormalige slikken zijn rijk aan broedvogels zoals bruine kiekendief, roodborsttapuit, nachtegaal en kleine bonte specht. De zeearend broedt sinds 2018 in het gebied.

Figuur 2. De alantschildpadtor *Cassida murraea* (foto Tim Faasen)

Ook vos, boommarter en ree komen er voor. Het cypergras heen (*Bolboschoenus maritimus*, vroeger zeebies genaamd), medenaamgever van het gebied, komt er rijkelijk voor. Koninkpaarden en runderen zijn ingezet om de opslag van ondermeer duinriet en adelaarsvarens te beperken.

In totaal werden 288 soorten kevers verzameld. Een relatief bescheiden aantal. Dit is waarschijnlijk het gevolg van het beperkte aantal deelnemers, waarvan er 10 een bijdrage leverden. Het aantal nieuwmeldingen voor de provincie is groot. Zo werden 14 soorten voor het eerst in de provincie Zeeland waargenomen en 35 soorten werden voor het eerst na 1966 gezien (Vorst 2010). Van de aangetroffen kevers zijn exemplaren bewaard en opgenomen in de collecties van de deelnemers voor eventuele latere studie. Bij twijfel over determinaties zijn exemplaren gecontroleerd door specialisten.

We startten in de zuidhoek van het gebied bij de parkeerplaats aan de Campweg. Het gebied tussen twee slenken genaamd Krammer is het meest bemonsterd en hier zijn ook het meeste soorten gevonden. Het is een open gebied met veel bloeiende behaarde boterbloemen (*Ranunculus sardous*). In de kleine modderige geulen groeit heen. Op kruidenrijke oevers groeien heelblaadjes (*Pulicularia dysenteria*). Ook zijn er dichtere stukken met diverse bomen en struiken. In een ander deel van het gebied groeit massaal adelaarsvaren, een plant die voor kevers niet interessant is. Daar zijn veel minder soorten gevonden.

De deelnemers waren actief met het op het oog zoeken en/of met een zeefje bemonsteren van de slenken, het slepen door de vegetatie en afkloppen van enkele bomen. Ook is er paardenmest bemonsterd en werd op de resten van een dode ree naar aaskevers gezocht.

Op de heelblaadjes was de fraaie alantschildpadtor *Cassida murraea* (figuur 2) volop aanwezig in twee kleurvarianten: rood-zwarte en groene exemplaren. Daarnaast zijn er ook larven waargenomen. Deze larven hebben vaak een dakje boven het lichaam bestaande uit vervellinghuid en poep die op 2 haken op de achterlijfspunt zijn gespietst.

Figuur 3. *Ochthebius marinus* (foto Tim Faasen)

In de deels droge en vochtige slenken was het massaal voorkomen van de zuidelijke priemkever *Bembidion latinum*, een blauwe *Bembidion*, opvallend. Deze soort komt niet voor in de catalogus (Vorst 2010) omdat deze kever pas sinds 2011 in vooral Zeeland wordt waargenomen (Felix & Muilwijk 2017). Ook de zilte roodkruin *Anisodactylus poeciloides* werd op een oever verzameld. Deze zeer zeldzame loopkever komt alleen langs de kust en randmeren voor. Hoewel het gebied flink is verzoet zijn er nog (andere) zilte soorten aan te treffen zoals de waterkruiper *Ochthebius marinus* (figuur 3). Ook de kortschildkever *Acylophorus glaberrimus* is in de modderige kreken aangetroffen en is een nieuwe soort voor Zeeland.

Van het kadaver van een ree werden o.a. de kortschild *Bisnius parvus* geklopt. Deze soort is nieuw voor Zeeland. Onderzoek van de paardenmest leverde een flink aantal soorten op waaronder de bladsprietkever *Aphodius cardinalis*.

De zwartlijf *Platydemus violaceum* (figuur 4) is achter schors gevonden. Deze soort was zeer zeldzaam maar wordt in steeds meer provincies gevonden, waaronder nu ook Zeeland. Dit geldt ook voor de zuidelijke schorsloopkever *Calodromius bifasciatus*. De snuittor *Polydrusus corruscus* (Figuur 5) werd van bomen geklopt.

Figuur 4. De zwartlijf *Platydemus violaceum* (foto Tim Faasen)

Deze excursie heeft de kennis over kevers in dit gebied aanzienlijk vergroot en tegelijk is er voor Zeeland een flinke uitbreiding van de voorkomende soorten opgetekend.

Literatuur

MUILWIJK J & FELIX R. 2017. De loopkevers *Ocys tachysoides*, *Bembidion latinum* en *Elaphropus walkermanus* in Nederland (Coleoptera, Carabidae). Entomologische Berichten 77 (6): 288-294.

VORST O (ed.). 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging 11.

Lijst van aangetroffen soorten kevers op de Slikken van de Heen op 24 juni 2023. In totaal zijn 288 soorten aangetroffen en op naam gebracht. Nieuw voor de provincie Zeeland: 14 en wedervondsten provincie (sinds 1966): 35.

De gebruikte afkortingen voor de waarnemers: AB = Arno van Berge Henegouwen, AD = Albert Dees, AT = Anton Threels, FN = Frank van Nunen, JM = Jan Muilwijk, JW = Jan Wieringa, OV = Oscar Vorst, RJ = Ruud Jansen, TF = Tim Faasen TG = Ton de Goeij, Div. = meer dan drie waarnemers.

Codering voor nieuwe (weder)vondsten: ^{NL} = nieuw voor Nederland [^{NL}] indien al eerder gemeld), ^{ZE} = nieuw voor de provincie Zeeland, ^{ze} = voor het eerst sinds 1966 in de provincie Zeeland. (eerdere vondsten sinds de catalogus (Vorst 2010) niet beschouwd).

HALIPLIDAE

Haliphus lineatocollis (Marsh.) FN, OV, RJ

NOTERIDAE

Noterus clavicornis (Deg.) Div

DYTISCIDAE

Hydrovatus cuspidatus (Kunze) AB, AD

Hydroglyphus geminus (F.) AB, FN, OV

Hygrotus impressopunctatus (Schall.) AB, TF

Hygrotus confluens (F.) AB

Hydroporus tessellatus (Drap.) OV

Hydroporus planus (F.) AB

Agabus bipustulatus (L.) AB, RJ, TG

Ilybius fuliginosus (F.) AB

CARABIDAE

Loricera pilicornis (F.) JM, TG

^{ze}*Elaphrus uliginosus* F. TG

Elaphrus cupreus Duft. JM

Elaphrus riparius (L.) JM, TG

Dyschirius salinus Schm. JM, OV, TG

Bembidion lampros (Hbst.) TG

Bembidion properans (Steph.) OV

Bembidion bipunctatum (L.) JM

Bembidion varium (Ol.) Div

Bembidion normannum Dej. FN, JM, TG

Bembidion minimum (F.) JM, TG

Bembidion quadrimaculatum (L.) JM, TG

Bembidion articulatum (Panz.) FN, JM

Bembidion aeneum Germ. JM

Bembidion lunulatum (Fourcr.) FN, JM

Bembidion iricolor Bed. RJ

^[NL]*Bembidion latinum* JM, OV, TG

Pogonus chalceus (Marsh.) Div

Pterostichus strenuus (Panz.) TG

Pterostichus vernalis (Panz.) JM

Pterostichus nigrita (Payk.) JM

Pterostichus melanarius (Ill.) TG

Oxypselaphus obscurus (Hbst.) TG

^{ZE}*Agonum sexpunctatum* (L.) TG

Agonum marginatum (L.) JM, OV, TG

Agonum muelleri (Hbst.) JM

Agonum viduum (Panz.) FN, JM

Amara plebeja (Gyll.) TF

Amara similata (Gyll.) RJ, TG

Amara aenea (Deg.) JM, TG

Anisodactylus binotatus (F.) JM, TG

Anisodactylus poeciloides (Steph.) JM, TG

Harpalus affinis (Schrank) JM

Stenolophus teutonius (Schrank) JM, TG

Stenolophus mixtus (Hbst.) FN, JM, TG

Acupalpus meridianus (L.) TG

Acupalpus parvulus (Sturm) JM, TG

Acupalpus dubius Schilsky FN

Chlaenius vestitus (Payk.) FN, JM, RJ

Demetrias atricapillus (L.) RJ

^{ze}*Calodromius spilotus* (Ill.) FN, RJ

^{ZE}*Calodromius bifasciatus* (Dej.) TF

Odacantha melanura (L.) JM, TG

HYDROPHILIDAE

Helophorus grandis Ill. AB

Helophorus aequalis Thoms. AB

<i>Helophorus brevipalpis</i> Bed.	Div	<i>Stenus boops</i> Ljungh	FN
<i>Helophorus obscurus</i> Muls.	RJ	<i>Stenus incrassatus</i> Er.	FN
<i>Helophorus minutus</i> F.	OV	<i>Stenus melanopus</i> (Marsh.)	OV
<i>Helophorus griseus</i> Hbst.	AB, FN	<i>Stenus flavipes</i> Steph.	AD, FN
<i>Anacaena lutescens</i> (Steph.)	AB	<i>Paederus fuscipes</i> Curt.	OV, RJ
<i>Laccobius bipunctatus</i> (F.)	FN	<i>Paederus riparius</i> (L.)	TG
<i>Laccobius minutus</i> (L.)	OV	^{ze} <i>Rugilus rufipes</i> Germ.	TG
<i>Helochares lividus</i> (Forst.)	Div	<i>Rugilus erichsonii</i> (Fauv.)	TG
^{ze} <i>Enochrus ochropterus</i> (Marsh.)	AB	<i>Philonthus intermedius</i> (Lac.)	OV, TG
<i>Enochrus quadripunctatus</i> (Hbst.)	AB	<i>Philonthus cognatus</i> Steph.	TG
<i>Enochrus halophilus</i> (Bed.)	AB	^{ze} <i>Philonthus politus</i> (L.)	OV
<i>Enochrus bicolor</i> (F.)	AB	<i>Philonthus varians</i> (Payk.)	OV
<i>Enochrus testaceus</i> (F.)	FN	^{ze} <i>Philonthus splendens</i> (F.)	OV
<i>Cymbiodyta marginellus</i> (F.)	RJ	<i>Philonthus quisquiliarius</i> (Gyll.)	Div
<i>Hydrobius fuscipes</i> (L.)	Div	^{ZE} <i>Bisnius parvus</i> (Shp.)	OV
<i>Coelostoma orbiculare</i> (F.)	FN, RJ, TG	<i>Creophilus maxillosus</i> (L.)	OV
<i>Cercyon melanocephalus</i> (L.)	RJ	^{ZE} <i>Acylophorus glaberrimus</i> (Hbst.)	RJ
<i>Cercyon marinus</i> Thoms.	TG	<i>Megalinus glabratus</i> (Grav.)	TG
^{ze} <i>Cercyon laminatus</i> Shp.	AB	<i>Xantholinus longiventris</i> Heer	RJ
<i>Cercyon unipunctatus</i> (L.)	AB	SCARABAEIDAE	
<i>Cercyon quisquilius</i> (L.)	RJ	<i>Aphodius granarius</i> (L.)	Div
<i>Sphaeridium bipustulatum</i> F.	RJ	^{ZE} <i>Aphodius cardinalis</i> Rtt.	TG
<i>Sphaeridium scarabaeoides</i> (L.)	RJ	<i>Oxyomus sylvestris</i> (Scop.)	OV
HISTERIDAE		^{ze} <i>Onthophagus nuchicornis</i> (L.)	TG
<i>Carcinops pumilio</i> (Er.)	JW, OV	<i>Onthophagus similis</i> (Scriba)	RJ
HYDRAENIDAE		<i>Onthophagus coenobita</i> (Hbst.)	RJ
<i>Ochthebius minimus</i> (F.)	Div	SCIRTIDAE	
<i>Ochthebius marinus</i> (Payk.)	OV, TF	^{ze} <i>Microcara testacea</i> (L.)	TG
PTILIIDAE		<i>Cyphon laevipennis</i> Tourn.	FN, RJ
<i>Ptenidium pusillum</i> (Gyll.)	OV	^{ze} <i>Scirtes hemisphaericus</i> (L.)	Div
SILPHIDAE		HETEROCERIDAE	
<i>Thanatophilus rugosus</i> (L.)	OV	<i>Heterocerus fenestratus</i> (Thunb.)	AB, FN, OV
<i>Thanatophilus sinuatus</i> (F.)	OV, RJ	<i>Heterocerus fuscus</i> Kiesw.	FN
STAPHYLINIDAE		ELATERIDAE	
<i>Aleochara intricata</i> Mannh.	OV	<i>Agrypnus murinus</i> (L.)	FN, TG
<i>Aleochara lanuginosa</i> Grav.	RJ, TF	<i>Agriotes sputator</i> (L.)	FN
<i>Aleochara bipustulata</i> (L.)	FN	<i>Adrastus pallens</i> (F.)	FN, RJ, TG
<i>Tinotus morion</i> (Grav.)	RJ	<i>Adrastus rachifer</i> (Geoffr.)	FN, OV, RJ
<i>Parocyusa longitarsis</i> (Er.)	RJ	<i>Hemicrepidius niger</i> (L.)	FN, TG
<i>Gnypeta rubrior</i> Totth.	OV	<i>Athous haemorrhoidalis</i> (F.)	FN, RJ, TG
<i>Philhygra palustris</i> (Kiesw.)	OV	^{ze} <i>Limoniinus minutus</i> (L.)	TG
<i>Atheta atramentaria</i> (Gyll.)	RJ	CANTHARIDAE	
^{ze} <i>Atheta vaga</i> (Heer)	OV	^{ze} <i>Cantharis flavilabris</i> Fall.	TG
<i>Nehemitropia lividipennis</i> (Mannh.)	RJ	<i>Cantharis lateralis</i> L.	OV, TG
<i>Scaphisoma agaricinum</i> (L.)	RJ	<i>Cantharis livida</i> L.	FN, OV
<i>Scaphisoma boleti</i> (Panz.)	FN	<i>Cantharis rufa</i> L.	Div
<i>Carpelimus rivularis</i> (Motsch.)	FN, OV, RJ	<i>Cantharis cryptica</i> Ashe	FN, TG
<i>Carpelimus obesus</i> (Kiesw.)	OV, RJ	^{ZE} <i>Cantharis pallida</i> Goeze	FN
<i>Carpelimus corticinus</i> (Grav.)	OV	<i>Rhagonycha fulva</i> (Scop.)	Div
<i>Carpelimus pusillus</i> (Grav.)	OV	^{ze} <i>Malthodes minimus</i> (L.)	FN
<i>Anotylus rugosus</i> (F.)	FN, RJ, TG	DERMESTIDAE	
<i>Anotylus inustus</i> (Grav.)	RJ	<i>Dermestes undulatus</i> Brahm	OV, RJ
^{ze} <i>Anotylus tetracariniatus</i> (Block)	OV, RJ	ANOBIIDAE	
<i>Platystethus cornutus</i> (Grav.)	FN, TG	<i>Anobium punctatum</i> (Deg.)	RJ
<i>Platystethus alutaceus</i> Thoms.	OV, TG	^{ze} <i>Ptilinus fuscus</i> (Geoffr.)	RJ
<i>Stenus biguttatus</i> (L.)	TG	CLERIDAE	
^{ze} <i>Stenus bimaculatus</i> Gyll.	TG	^{ze} <i>Necrobia violacea</i> (L.)	Div

MELYRIDAE*Dasytes plumbeus* (Müll.) FN, TG^{ze}*Axinotarsus marginalis* (Laporte) FN*Cordylepherus viridis* (F.) Div**KATERETIDAE***Brachypterus urticae* (F.) FN, OV, RJ^{ze}*Brachypterus glaber* (Newm.) OV, RJ^{ze}*Brachypterus pulicarius* (L.) FN**NITIDULIDAE***Epuraea biguttata* (Thunb.) FN*Meligethes aeneus* (F.) OV*Meligethes nigrescens* Steph. OV*Omosita discoidea* (F.) OV, RJ*Omosita colon* (L.) OV, RJ**SILVANIDAE***Uleiota planata* (L.) OV**PHALACRIDAE***Olibrus affinis* (Sturm) FN, OV, RJ*Olibrus liquidus* Er. FN, OV**CRYPTOPHAGIDAE***Atomaria rubella* Heer FN*Atomaria testacea* Steph. FN, OV**BYTURIDAE***Byturus tomentosus* (Deg.) TG**CERYLONIDAE***Cerylon ferrugineum* Steph. JW**COCCINELLIDAE***Coccidula scutellata* (Hbst.) AD, FN*Coccidula rufa* (Hbst.) Div*Rhyzobius litura* (F.) AD, FN, OV*Rhyzobius chrysomeloides* (Hbst.) RJ^{ze}*Stethorus punctillum* Weise JW, RJ*Scymnus haemorrhoidalis* Hbst. FN^{ze}*Scymnus limbatus* Steph. FN, JW*Platynaspis luteorubra* (Goeze) OV, TG^{ze}*Hippodamia tredecimpunctata* (L.) FN, OV, RJ*Anisosticta novemdecimpunctata* (L.) FN, OV, TG*Adalia decempunctata* (L.) FN, RJ*Adalia bipunctata* (L.) TG*Coccinella septempunctata* L. Div*Harmonia axyridis* (Pall.) Div*Propylea quatuordecimpunctata* (L.) FN, TG*Psyllobora vigintiduopunctata* (L.) FN, TG*Tytthaspis sedecimpunctata* (L.) OV**LATRIDIIDAE***Enicmus transversus* (Ol.) FN, OV*Stephostethus lardarius* (Deg.) FN*Cartodere bifasciata* (Rtt.) AD, FN*Corticaria gibbosa* (Hbst.) FN, OV**MORDELLIDAE**^{ZE}*Mordellistena variegata* (F.) RJ**TENEBRIONIDAE***Lagria hirta* (L.) TG*Alphitobius diaperinus* (Panz.) OV^{ZE}*Platydemus violaceum* (F.) TF**OEDEMERIDAE**^{ze}*Oedemera croceicollis* (Gyll.) OV*Oedemera nobilis* (Scop.) FN, OV*Oedemera lurida* (Marsh.) Div**SALPINGIDAE**^{ze}*Lissodema denticolle* (Gyll.) JW, RJ*Salpingus planirostris* (F.) RJ**ANTHICIDAE***Notoxus monoceros* (L.) JW**SCRAPTIIDAE***Anaspis lurida* Steph. RJ**CERAMBYCIDAE***Pseudovadonia livida* (F.) AT*Paracorymbia fulva* (Deg.) AD, AT*Stictoleptura rubra* (L.) FN*Leptura quadrifasciata* L. AT, JW, RJ^{ze}*Rutpela maculata* (Poda) AT, FN*Stenurella melanura* (L.) TG*Clytus arietis* (L.) AT, FN, TG^{ZE}*Leiopus femoratus* Fairm. AT*Agapanthia villosoviridescens* (Deg.) AT, FN**CHRYSEMELIDAE***Cassida viridis* L. TG^{ze}*Cassida murraea* L. Div*Cassida vibex* L. TG*Cassida rubiginosa* Müll. FN, JW, TG*Chrysolina coerulans* (Scriba) TG*Chrysolina polita* (L.) TG*Phaedon cochleariae* (F.) Div^{ze}*Prasocuris junci* (Brahm) AD, RJ*Phyllotreta undulata* Kutsch. FN^{ZE}*Phyllotreta astrachanica* Lopatin FN*Longitarsus pellucidus* (Foudr.) AD^{ze}*Longitarsus succineus* (Foudr.) FN, OV^{ze}*Longitarsus lycopi* (Foudr.) FN^{ze}*Longitarsus melanocephalus* (Deg.) FN*Longitarsus suturellus* (Duft.) FN^{ze}*Longitarsus dorsalis* (F.) TG*Longitarsus luridus* (Scop.) FN, OV*Altica lythri* Aubé FN*Neocrepidodera transversa* (Marsh.) OV, TG*Neocrepidodera ferruginea* (Scop.) FN*Crepidodera aurata* (Marsh.) FN, RJ*Chaetocnema hortensis* (Geoffr.) FN*Sphaeroderma testaceum* (F.) AD, FN, OV^{ze}*Cryptocephalus moraei* (L.) TG**BRENTIDAE***Ceratapion onopordi* (Kirby) Div*Ceratapion gibbirostre* (Gyll.) Div^{ZE}*Ceratapion carduorum* (Kirby) OV*Taeniapion urticarium* (Hbst.) RJ*Protapion fulvipes* (Geoffr.) Div*Protapion nigrirtarse* (Kirby) AD*Protapion apricans* (Hbst.) FN, TG*Protapion assimile* (Kirby) FN, OV*Protapion ononidis* (Gyll.) OV

<i>Perapion hydrolapathi</i> (Marsh.)	AD, OV, RJ	<i>Hypera nigrirostris</i> (F.)	FN
<i>Apion frumentarium</i> (L.)	Div	^{ZE} <i>Rhinocyllus conicus</i> (Fröl.)	FN, OV
<i>Stenopterapion tenue</i> (Kirby)	Div	<i>Larinus turbinatus</i> Gyll.	Div
<i>Ischnopterapion virens</i> (Hbst.)	Div	<i>Larinus planus</i> (F.)	TG
<i>Eutrichapion viciae</i> (Payk.)	FN	<i>Mononychus punctumalbum</i> (Hbst.)	TG
<i>Nanophyes marmoratus</i> (Goeze)	FN	<i>Amalorrhynchus melanarius</i> (Steph.)	AD, FN
CURCULIONIDAE			
<i>Pseudomylloceris sinuatus</i> (F.)	FN	<i>Ceutorhynchus typhae</i> (Hbst.)	FN, OV
<i>Phyllobius virideaeris</i> (Laich.)	OV, TG	<i>Parethelcus pollinarius</i> (Forst.)	AD
<i>Polydrusus corruscus</i> Germ.	FN, TF	<i>Glocianus distinctus</i> (Bris.)	FN
^{ZE} <i>Liophloeus tessulatus</i> (Müll.)	TG	<i>Trichosirocalus troglodytes</i> (F.)	AD, FN, OV
<i>Graptus triguttatus</i> (F.)	FN	<i>Nedys quadrimaculatus</i> (L.)	Div
<i>Tanymecus palliatus</i> (F.)	Div	<i>Dorytomus taeniatus</i> (F.)	FN, RJ
<i>Chlorophanus viridis</i> (L.)	FN	<i>Dorytomus ictor</i> (Hbst.)	TG
<i>Sitona lineatus</i> (L.)	AD, FN, OV	<i>Anthonomus rubi</i> (Hbst.)	FN
<i>Sitona lepidus</i> Gyll.	AD, OV, TG	<i>Curculio glandium</i> Marsh.	FN
<i>Sitona hispidulus</i> (F.)	OV	<i>Tychius picirostris</i> (F.)	AD, FN, OV
<i>Sitona cylindricollis</i> (Fähr.)	FN	<i>Mecinus pyrastrer</i> (Hbst.)	FN
<i>Sitona humeralis</i> Steph.	AD	<i>Mecinus pascuorum</i> (Gyll.)	FN
<i>Hypera suspiciosa</i> (Hbst.)	FN	<i>Gymnetron villosulum</i> Gyll.	AD
<i>Hypera postica</i> (Gyll.)	OV	<i>Gymnetron veronicae</i> (Germ.)	AD

Figuur 5. De snuittor *Polydrusus corruscus* (foto Tim Faasen)

